

**LİED SANATINDA F.SCHUBERT VE SCHWANENGESANG LİED
DİZİSİNDE “STÄNDCHEN” İN İNCELENMESİ****Demet AKKILIC¹****ÖZET**

Şan repertuvarına kazandırdığı 600’den fazla Lied’le F.Schubert, Lied sanatında tartışmasız bir önem ve yere sahip olmuştur. Mükemmel Lied’leri yaratmanın yolunun en doğru şiirleri seçmekte olduğuna inanmış ve Goethe, Klopstock, Schiller, Heine, Rellstab gibi zamanın en iyi şairlerinin şiirleri üzerine beste yapmıştır. Ölmeden kısa bir süre önce tamamladığı 14 Lied, onun ölümünden sonra Schwanengesang (Kuğunun Şarkısı) başlığı altında yayınlanmıştır. Bunlardan biri olan “Ständchen” (Serenat) Schubert’in en sevilen ve tanınan Lied’lerinden biridir.

Anahtar Sözcükler: Lied, Müzik, Schubert, Şan

**SCHUBERT IN THE ART OF THE LIED AND A STUDY INTO
“STÄNDCHEN” FROM SCHWANENGESANG LIEDS CYCLE****ABSTRACT**

With over 600 lieds he added to the song repertoire, F. Schubert earned himself an undisputably significant place in the art of lied. Believing that the best way to create excellent lieds was to choose the right poems, he used poems of ,Goethe, Klopstock, Schiller, Heine, Rellstab , who were the most prominent poets of the time, to base his lied compositions on. 14 lieds he completed a short while before he died were published under the title

¹ Doç. Hacettepe Üniversitesi Ankara Devlet Konservatuarı Piyano Anasanat Dalı.
akkilicdemet@yahoo.com

“Schwanengesang” after his death. Of these lieds, “Standchen” is one of his best loved and famous lieds.

Keywords: *Lied, Music, Schubert, Singing*

GİRİŞ

Lied sanatında çok önemli bir yeri olan F.Schubert 31 Ocak 1797 tarihinde Viyana’da doğmuştur. İlk müzik derslerini 5 yaşına geldiğinde babası Franz Theodor Schubert’den almıştır. Viyana’ya çok yakın bir yer olan Lichtental’de sevilen ve saygı duyulan bir öğretmen olan babası meşhur bir müzisyen değildi ama oğluna bildiği her şeyi öğretmişti. (Sadie 1993:722) Babasından keman, ağabeyi Ignaz’dan piyano dersleri alan Schubert aynı zamanda Lichtental’in koro şefi ve orgcusu Michael Holzer’den de şan dersleri almıştır. Ekim 1804 de Viyana’da yapılan Kraliyet Kilisesi Korosunun sınavında sesinin güzelliği ve müzikal yeteneğiyle dönemin ünlü müzik otoritelerinden biri olan Kraliyet Orkestrası Şefi Antonio Salieri’nin dikkatini çekti. Ekim 1808 yılında müzik dünyasında katı disipliniyle ünlü bir okul olan Stadtkonvikt’de eğitimine başlayan besteci aynı zamanda Salieri’den özel olarak kompozisyon ve teori dersleri almıştır. Bu okulda geçirdiği süre boyunca oda müziği, piyano ve şan için pek çok eser yazmıştır. Annesinin anısına gitar ve erkek sesi için bir kantat (D110), babasının doğum günü için yazdığı ilk senfonisi (D82) bu eserlerin arasındadır.

1813 yılının sonunda Schubert Stadtkonvikt’den ayrıldı ve öğretmenlik eğitimi alacağı şehrine geri döndü. Bir yıl sonra babasının okulunda genç müzisyenlere öğretmenlik yapmaya başlayan besteci aynı zaman da kendi eğitimine de ara vermedi ve Salieri’den özel dersler almaya devam etti. 1815 onun için çok verimli bir yıl oldu 9 kilise müziği, 1 senfoni ve 140 Lied besteledi. (Yener 1991:325). Bu kadar hızlı üretebilen birisi için ders vermenin oldukça zaman alıcı bir iş olduğunu düşünen besteci 1816 yılında öğretmenlik görevini bırakarak kendini tamamen besteciliğe adanmıştır. Kısa süren hayatı boyunca müzik dünyasına dev bir repertuvar bıraktı. 600 Lied, “Bitmemiş Senfoni” nin de aralarında bulunduğu 9 Senfoni, Operalar, Oda Müziği ve Piyano için pek çok beste bunların arasındadır. 1822 yılın da kendisini ölüme götürececek frengi hastalığının

ilk belirtileri görüldü. Birçok tedavi uygulandı hastalık geçiyormuş gibi görünse de ne yazık ki giderek kötüleşti. Ama bütün gücüyle son anına kadar beste yapmayı sürdürdü. 19 Kasım 1828 'de Viyana' da öldü. Bu ünlü deha yaşamı boyunca hep ailesinin ve arkadaşlarının maddi manevi desteğiyle yaşamını sürdürmüş ve ne yazık ki eserleri ancak onun ölümünden sonra ünlenmiştir.

Lied Sanatı

Lied, bir şiir üzerine yazılmış sanatsal şarkı biçimidir. Bu şarkı formunun geçmişi 15.yüzyıla halk şarkılarına kadar dayanır. Romantik Lied'in öncüsü Beethoven sayılsa da bu formun gelişmesinde en büyük isim şüphesiz Schubert'tir. Çok kısa süren ömrüne rağmen şan repertuarına 600'den fazla Lied kazandıran bestecinin eserleri hala şan repertuarındaki yerini korumaktadır. Bu Lied'lerin 70 kadarı Goethe'nin şiirleri üzerinedir. Diğer şairlerin bazıları ise Klopstock, Schiller, Heine, Rellstab, Mayrhofer, Schober, Kosegarten ve W.Müller'dir.

Schubert'in Lied sanatındaki büyük yeri, onun kelimelerin anlamını müziğe taşımadaki o büyümlü ve kendine özgü tarzı ile hem müziği, hem de şiiri öne çıkartabilmesinden kaynaklanır. (Putz 1997:68)

Olağanüstü melodiler bulması, sözcüklerin en derin şekilde ifade edilmesini sağlayan doğru akor ve efektler de onun Lied sanatındaki ustalığını ispat eden diğer öğelerdir.

Schubert Liedleri iki temel form üzerine kurulmuştur. Bunlardan ilki "Strophic" (Dönüştü), ikincisi ise "Through-composed" serbest akış şeklinde yazan Lied'lerdir.

Dönüştü Lied, şiirin her kıtasında aynı müziğin tekrar kullanılmasıdır. Halk şarkısı geleneğine yakındır. Her kıta, değişik sözlerle ama aynı müzikle söylenir. Bazen de besteci, şiirin genel duygusal yapısını vurgulamak için (kıtalardaki değişmeyen hece kalıpları belli aralıkla devam eden sözel tekrarlarla desteklenen) dönüştü formu kullanabilir. Bazen sözler için ihtiyaç duyulduğunda melodi ve eşlik partisinde değişiklik yapılır. Buna çeşitlenmeli-dönüştü (varied strophic) yapı denir. Bunların dışında bir form daha vardır ki bunda da ilk bölüm kendi karakterinden daha farklı bir orta bölümden sonra yinelenir. A-B-A formu en bilinen Lied formu yapısıdır. Serbest akış formu ise baştan sona şiirin dinamiğini, lirizmini takip eden bir yapıdır. (Bozkurt 2004:2)

Aslında Schubert hiçbir Lied'inde sadece bir forma bağlı kalmamış,

sıklıkla bütün bu formları birbirine karıştırarak kullanmıştır.

Schwanengesang (Kuğunun Şarkısı)

Bu çalışma da ele alacağımız “Ständchen” (Serenat) adlı Lied, Schwanengesang adlı Lied dizisinin belki de en popüler olanıdır. Schubert’in ölümünden kısa bir süre sonra, Viyanalı yayıncı Tobias Haslinger’e sözlerini Ludwig Rellstab, Heinrich Heine, Gabriel Seidl’in yazdığı 14 Lied ulaştırılmıştır.

Aslında bu Lied dizisine “Kuğunun Şarkısı” ismini veren Schubert değildir. Antik çağda yeri olan güzel sesli kuğuların ölmeden önce son bir ağıt daha söyledikleri mite dayanan bu terim bir bestecinin veya şairin son ve genellikle de önemli eseri için kullanılmaktadır. Bu sebeple müzik editörü Haslinger tarafından bestecinin bu son 14 Lied’i bir dizi haline getirilerek “Kuğunun Şarkısı” başlığı altında yayınlanmıştır.

Bu 14 Lied’den biri olan “Ständchen” in sözlerinin Türkçe çevirisi şöyledir;

Yalvarır şarkılarım yumuşakça,
Gecenin içinden sana doğru
O sessiz korudan
Gel sevgilim bana doğru!

Fısıldayarak seslenir ağaçların ince tepeleri
Ay ışığının altında;
Hainlerin düşmanca direnmelerinden
Korkma ey sevgilim.

Bülbüller şakıyor duyuyor musun?
Ah! yalvarırlar sana,
O tatlı yakarışın notalarıyla
Benim için yalvarırlar sana.

Onlar anlar gönlün özlemini
Bilirler aşk acısını,
Billur sesleriyle dokunurlar
Her yumuşak kalbe.
Bırak senin de kalbini titretsin

Dinle beni ey sevgili
Heyecanla titreyip bekliyorum gelmeni
Gel, mutlu et beni!

“Ständchen” adlı Lied’ in söz yazarı dizinin 7 Lied’inin de söz yazarı olan Ludwig Rellstab’tır. Bu Lied’lerin ortak özellikleri “Uzaktaki Sevgili” temasıdır. Leipzig “Allgemeine Musikalischen Zeitung” adlı derginin 7 Ocak 1829 tarihli sayısında “Schwanengesang” (Kuğunun Şarkısı) için övgü dolu bir yazı çıkmıştır ve derginin editörü G.W.Fink “Ständchen” için de şunları yazmıştır: “Ständchen” (Serenat) şiir ve müzik olarak hayranlık uyandıran ve şüphesiz çok popüler olacak bir şarkıdır. Sözlere ek olarak melodinin tatlı çekiciliği, akılda kalması ve eşliğin sadeliğine karşın durmaksızın akan melodiyi tamamlaması dikkat çekmektedir.” (Fink 1993:563)

“Standchen” Lied’inin Müzikal Analizi

Tek bölmeli Lied formundaki eser I. , VI., IV ve V. dereceleri içeren dört ölçülük bir İntro ile başlar. Bu İntro’nun ritmik yapısı tüm Lied’e hakimdir ve Re Minör tonundadır.

Örnek 1

Ständchen
Ludwig Rellstab

Moderato

A periyodu a¹ olarak karşımıza çıkar. Birinci. cümle¹ altı ölçüden oluşur ve Re Minör tonundadır.

Örnek 2

Le se fe hen mei ne Lie der durch die Nacht zu dir.

Ardından aynı tonda birinci cümle² gelir. Tüm bu birinci cümle² kulakta tam bir kalış hissi bırakmasa da Fa Majör tonuna geçer.

Örnek 3

in den stil len Hain her nie der Lieb chen, komm' zu mir!

İkinci cümle¹ Re Minör'ün V. derecesi ile başlar ve Re minör tonunda devam eder. İkinci cümle¹ altı ölçüden oluşur ve son iki ölçüsü 3. ve 4. ölçülerin Sekvens'i gibidir. İkinci cümle¹ Fa Majör tonuna geçer.

Örnek 4

Flüsternd schilen ke Wip tel rau schen in des Mon des Licht in des Mon des Licht

İkinci cümle² parçanın finalinde kalacağı ton olan Re Majör de duyurulur. İkinci cümle² tam kalış V. derece ve I. derece ile biter.

Örnek 5

des Ver-ra-tern feind-lich Lau-schen fürch-te, Hol-de, nicht, fürch-te, Hol-de, nicht.

İkinci cümle² tamamlandıktan sonra sekiz ölçüden oluşan bir ikinci cümle² sonu uzama gelir. Re Majör tonunun hakim olduğu bu uzama'da Sol Minör'de duyulur.

Örnek 6

mf *pp*

Bu tek bölmeli Lied yapısındaki eser yeniden A Periyodu² ile Re Minör tonunda başlayıp sonunda Re Majör ile biter.

Örnek 7

The image shows a musical score for a song. It consists of four systems, each with a vocal line (treble clef) and a piano accompaniment (grand staff). The lyrics are in German. The first system starts at measure 37. The second system starts at measure 43. The third system starts at measure 49 and includes a piano dynamic marking 'pp'. The fourth system starts at measure 55 and includes a forte dynamic marking 'f'. The lyrics are: 'Hörs! die Nach' t gal len schla gen! Ach! sie fle hen dich', 'nid der Tö ne sil ssel Kla gen fle hen sie fur mich', 'Se vurschn des Bu sars Seh nen, keh ren Lie bes schmerz, ken nen Lie bes schmerz', and 'ruh ren mit den SÄ ber lö nen je des wei che Herz je des we che Herz'.

İkinci cümle²'nin tamamlanmasından sonra Coda başlar. Coda 4 adımdan oluşur. Birinci adım dört ölçüden oluşur. Re Majör'ün V. Derecesi'nde duyulur.

Örnek 8

61
Lass auch dir die Brust be we gen, Lieb chen, hö re mich!

61
cresc.

İkinci adım da dört ölçüden oluşur. Kromatik modülasyon ile Si Minör'e geçilir.

Örnek 9

65
Be bend herr ich dir ent ge gen!

66
f

Üçüncü adımda Si Minör'ün VI. derecesi üzerinden diyatonik modülasyon ile Re Majöre dönülür. Bütün bunlar dört ölçü içerisinde olurken şan partisi A Periyodu'ndaki bazı melodik ve ritmik yapıları sergiler.

Örnek 10

68 Komm, be glük ke mich! Komm, be glük ke mich, _____
69 *p* *f*

İkinci cümle² sonu uzama'daki Re Majör içinde duyulan Sol Minör tonu aynı hissi vererek Coda'nın 4.adımının içinde, finalden 9 ölçü önce duyulur ve Coda Re Majör ton ile biter.

Örnek 11

73 be glük ke mich!
73 *decresc.* *pp*
78 *dimin.*

KAYNAKÇA

- Sadie, Stanley, *The Grove Concise Dictionary Of Music*, Newyork, 1993
- Yener, Faruk, *Müzik Kılavuzu*, İstanbul,1991
- Putz, Franz, “Songs,Songs,More Songs” *Viyana*, 1997
- Bozkurt, İrem, *Sanatta Yeterlik Eseri Çalışması Raporu*, Ankara, 2004
- İlyasoğlu, Evin, *Zaman İçinde Müzik*, İstanbul,1994
- [Http://En.Wikipedia.Org/Wiki/Schubert](http://En.Wikipedia.Org/Wiki/Schubert)
- Fink, G.W., *Review Of Winterreise&Schawanengesang*, 1993